

Jacek Szczerbiński

Biblioteka Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku

Biuletyn Polonistyczny 31/5 (111), 57-60

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIBLIOTEKA PRACOWNI HISTORII CZASOPISMIENICTWA POLSKIEGO XIX i XX W.

Biblioteka Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w. przy IBL PAN w Warszawie jest biblioteką specjalistyczną. Powstała razem z pracownią w 1958 r. i do dziś stale uzupełnia zbiory. Jest księgozbiorem podręcznym do korzystania na miejscu, w godzinach pracy Instytutu. Obecnie zbiór liczy ok. 3000 pozycji książkowych - w tym bibliografie, encyklopedie i słowniki, kilkanaście czasopism, kilkadziesiąt mikrofilmów i fotokopii oraz maszynopisy i rękopisy.

Wszystkie posiadane przez Bibliotekę książki i materiały są skatalogowane w dziesięciu działach. Pierwszy obejmuje prace z dziedziny historii Polski, historii powszechnej i gospodarczej. Dział drugi - to szeroko rozumiana historia prasy i pamiętniki z tej dziedziny. Dział trzeci dotyczy zbiorów bibliograficznych tak z zakresu bibliografii prac historycznych, informatorów archiwalnych i bibliotecznych, jak i bibliografii specjalistycznych dotyczących dziejów prasy i prasoznawstwa. Kolejny dział obejmuje encyklopedie i słowniki. W dziale piątym znajdują się wszystkie czasopisma - polskojęzyczne i obce. Osobno są skatalogowane czasopisma polskojęzyczne wydawane za granicą. Poza tym gromadzone są wycinki prasowe dotyczące materiałów biograficznych i dziejów prasy, głównie z prasy po 1945 r. Maszynopisy i rękopisy obejmują rozmaite tematycznie prace z zakresu historii i socjologii prasy. W dziale tym znajduje się też kilka maszynopisów wspomnień dziennikarskich z czasów współczesnych. Dział mikrofilmów i fotokopii dotyczy materiałów archiwalnych oraz kilku tytułów prasowych z okresu dwudziestolecia międzywojennego. Ostatnim działem jest dział broszur. Są

to w przeważającej mierze nadbitki z rozmaitych czasopism zawierających artykuły z dziedziny historii prasy.

Księgozbiór prac z zakresu historii obejmuje książki dotyczące przede wszystkim historii Polski. Jest ich zdecydowana większość. Są to podręczniki, monografie problemowe, biografie oraz prace z zakresu dziejów polskiej myśli politycznej, głównie dotyczące XX w. Przeważają prace współczesne, choć nie brak również pozycji wydanych przed 1918 r. Dość licznie też są reprezentowane książki dotyczące szeroko rozumianych dziejów kultury polskiej.

W dziale obejmującym prace z zakresu historii prasy znajdują się pozycje specjalistyczne - prace teoretyczne, dotyczące metodologii badań historii i socjologii prasy i czasopiśmiennictwa, w tym również obcojęzyczne, głównie francuskie, amerykańskie i radzieckie. Niemało miejsca zajmują książki będące monografiami z dziejów prasy polskiej i obcej, dotyczące historii niektórych czasopism lub omawiające dzieje wybranych gatunków prasowych, jak dzienniki czy prasa prowincjonalna w dwudziestoleciu międzywojennym. Dział dziejów prasy uzupełniają publikowane wspomnienia dziennikarzy i ludzi z prasą związanych, głównie z XX w.

Dział bibliografii i przewodników gromadzi wszystkie najważniejsze, potrzebne badaczowi informatory archiwalne i przewodniki bibliograficzne oraz bibliografie prac dotyczących dziejów Polski. Gromadzone są też inwentarze archiwalne i biblioteczne. Dużą część zbiorów tego działu stanowią bibliografie prasy i prac prasy dotyczących, w tym m.in. na bieżąco kompletowana "Bibliografia wiedzy o środkach masowego komunikowania" pod red. S. Dzikiego, "Bibliografia czasopism polskich wydawanych za granicą po 1939 r.", "Bibliografia czasopism

teatralnych" S. Strausa czy "Bibliografia ilustracji w czasopiśmie polskich XIX i XX w. (do 1918 r.)" L. Grajewskiego. Obok nich jest wiele pozycji dotyczących bibliografii zawartości niektórych czasopiśmie XIX i XX w. Prócz bibliografii polskich Biblioteka posiada też bibliografie prasy francuskiej i rosyjskiej.

Wśród gromadzonych przez Bibliotekę czasopiśmie dominują wydawnictwa polskie. Czasopiśmie obcych jest niewiele. Są to tytuły amerykańskie, francuskie i niemieckie, najczęściej uzyskane z darów pojedyncze numery. W całości zgromadzono niemieckie czasopiśmie "Publizistik" (komplet od 1960 r.), amerykański "Journalism Quarterly" (od 1963 r.) oraz niekompletny "Public Opinion Quarterly" (komplet do 1973 r.).

Zespół mikrofilmów i fotokopii jest niewielki i obejmuje dość przypadkowo zebrane kopie materiałów archiwalnych. Poza niektórymi gazetami z dwudziestolecia międzywojennego z mikrofilmowane są m.in. "Materiały Warszawskiego Komitetu Cenzury XIX w.", "Materiały cenzury rosyjskiej", "Zestawienie o nakładach prasy - dzienników łódzkich 1937-1939". Pozostałe mikrofilmy i fotokopie to publikowane pamiętniki dotyczące dziejów prasy.

Bardzo różnorodny jest natomiast zbiór wycinków prasowych i rozmaitych luźnych materiałów, broszur, notatek itp. Zgromadzone w wielu teczkach materiały dotyczą różnych informacji na temat prasy polskiej, niemieckiej, francuskiej i rosyjskiej, dawnej i współczesnej. Zawierają też liczne wzmianki biograficzne dotyczące dziennikarzy, drukarzy i wydawców. Poza tym wycinki prasowe dotyczą recenzji z książek o dziejach prasy i informacji na temat organizacji prasowych: drukarni i nakładów prasy. Osobna teczka zawiera numery jubileuszowe rozmaitych

gazet dwudziestowiecznych.

Poza zbiorami bibliotecznymi, Pracownia posiada kartoteki czasopism polskich XIX i XX w. Są to materiały robocze przygotowywane przez pracowników do publikacji. Część tych materiałów została opublikowana (A. Garlicka: Spis tytułów prasy polskiej 1865-1918, Warszawa 1978). W opracowaniu znajdują się rejestry czasopism polskich z dwudziestolecia międzywojennego (tygodniki, dwutygodniki, miesięczniki, roczniki). Materiały obejmujące dzienniki i gazety ukazujące się kilka razy w tygodniu zostały opublikowane w "Kwartalniku Historii Prasy Polskiej" (D. Nałęcz: Gazety ukazujące się 2-4 razy w tygodniu 1918-1939, t. XVII, 1978 nr 2, s. 33-119; W. Władyka: Dzienniki w języku polskim 1918-1939, t. XIV, 1975 z. 4, s. 495-527; tenże: Prasa codzienna w Polsce 1918-1939, t. XIII, 1974 z. 2, s. 137-155). Ponieważ kartoteka jest w stadium opracowywania, nie jest udostępniana czytelnikom.

Ta krótka informacja o posiadanych przez Bibliotekę zbiorach ma służyć jedynie wskazaniu czytelnikowi możliwości korzystania ze specjalistycznego księgozbioru, który może zainteresować nie tylko historyka czy socjologa, ale również polonistę.

Jacek Szczerbiński

marzec 1988